
Van bibliotheek naar studielandschap naar kennislogistiek centrum

ARTIKEL

Myriam Lemmens
Provinciale Hogeschool
Limburg
Elfde Liniestraat 24
3500 Hasselt
Tel.: 011-23 86 85
E-mail: myriam.lemmens@
mail.phlimburg.be

Hilde Sels
Katholieke Hogeschool
Kempen
Centrale Mediatheek
Campus HIK
Kleinhoefstraat 4
2440 Geel
Tel.: 014-56 23 24
E-mail: hilde.sels@khk.be

In de hogescholen is de term studielandschap steeds vaker te horen. Is dit enkel een nieuwe naam voor de bibliotheek of zijn er werkelijk accentverschillen? Is het een modetrend, en zo ja, is die misschien al achterhaald?

Om die evolutie te illustreren bezochten de bestuursleden van de sectie Schoolbibliotheken twee moderne 'bibliotheken': die van de Fontys Hogescholen in Eindhoven, en die van de Katholieke Hogeschool in Mechelen. In een volgend nummer laten we Mario Baeck van de Katholieke Hogeschool Mechelen aan het woord, over de uitbouw van zijn moderne bibliotheek en de hindernissen die daarvoor overwonnen moesten worden.

FONTYS HOGESCHOLEN EINDHOVEN ¹

De Fontys Hogescholen zijn het resultaat van een fusieproces van HBO-instellingen in Zuid-Nederland. Zij bestaan momenteel uit 34 hogescholen, hebben 32.000 studenten en tellen ongeveer 3.500 medewerkers.

De bestuurlijke organisatiestructuur van de Fontys Hogescholen werd in 2000 vereenvoudigd van drie naar twee lagen. Daarnaast werd in deze reorganisatie het zogenaamde secundaire proces – dat betrekking heeft op de afdelingen Personeelszaken, Administraties, Huisvesting en Mediavoorzieningen – losgekoppeld van de onderwijsinstituten en ondergebracht in één gemeenschappelijk Facilitair Bedrijf.

De zeventien studielandschappen, aangestuurd door zes coördinatoren, werden ondergebracht in de afdeling

Mediavoorzieningen en kwamen daarmee in een lossere relatie te staan van de onderwijsinstituten, waarin zij tot dan toe hadden geopereerd. Eric Vermeulen, coördinator van het studielandschap gebouw TF te Eindhoven, plaatst enkele kanttekeningen bij deze organisatieveranderingen.

In het licht van het veranderende onderwijsparadigma ziet hij het studielandschap langzamerhand opschuiven van de periferie naar het epicentrum van de onderwijsomgeving. Binnen de nieuwe didactische concepten maakt het studielandschap meer dan ooit deel uit van het primaire proces. Het studielandschap ontleent volgens hem dan ook zijn bestaansrecht *direct* aan het onderwijs. Dit inzicht groeit weliswaar geleidelijk maar is op dit moment zeker nog geen gemeenschappelijk gedachtegoed.

Studielandschap, gebouw TF Eindhoven

Het studielandschap gebouw TF Eindhoven, verleent informatiediensten aan vijf hogescholen die zich richten op het sociaal-agogische werkveld en de gezondheidszorg. De klantenkring van het studielandschap bestaat uit 4.500 potentiële gebruikers, voornamelijk studenten, cursisten en de medewerkers van deze hogescholen.

De coördinator, Eric Vermeulen, toont aan hoe de veranderende onderwijsvisie richtinggevend is voor de inrich-

Van bibliotheek naar studielandschap
naar kennislogistiek centrum

ting van de leeromgeving en voor de functionele ontwikkeling van het studielandschap

Een veranderende visie op het onderwijs

Het kader van het studielandschap is geënt op het primaire onderwijsproces, dat sterk aan verandering onderhevig is. Het didactische concept verschuift van klassikaal onderwijs naar interactief leren en van docentgecentreerd onderwijs naar netwerklernen. In die context evolueert de docentrol van orakel naar procesmanager en leert de student – met begeleiding – sturing te geven aan zijn eigen leerproces met ruimte voor flexibele, individuele leerroutes.

Duale leerprocessen – namelijk leren en werken tegelijkertijd – en competentie leren winnen aan belang. Het verwerven van competenties, dat wil zeggen het vermogen om kennis én inzicht én houding toe te passen in een situationele context, wordt steeds meer

beschouwd als een kritische succesfactor voor een latere loopbaan. In plaats van nog te spreken van het behalen van eindtermen (getuigschrift) willen de student leiden naar startkwalificaties voor de latere beroepspraktijk waar hij tot professional wordt opgeleid.

Inrichting van de leeromgeving

Een afbouw van klaslokalen, een toename van projectlokalen, het leren dat minder aan tijd en plaats is gebonden, nadruk op samenwerken en communiceren en aandacht voor flexibele en individuele leerroutes, dat zijn de kenmerken van het huidige leerproces. Dit alles zorgt ervoor dat ook de rol van een studielandschap verandert. Vertrekkend van de vroegere bibliotheek, die gericht was op het samenstellen, het opslaan en het beheren van een collectie, evolueert het studielandschap nu geleidelijk naar het proactief ondersteunen van de student bij het gebruiken van informatie, vanaf de fase van oriëntatie, via het vergaren en verwerken, tot en met het uiteindelijk representeren van de verworven kennis.

Eric Vermeulen: coördinator van het studielandschap gebouw TF te Eindhoven. Foto: Myriam Lemmens.

Functionele ontwikkeling van studielandschap tot kennislogistiek studiecentrum

De naamsveranderingen voor wat vroeger een bibliotheek was, staan min of meer model voor de verschillende fasen waarin een informatiecentrum zich bevindt.

De *bibliotheek* is de klassieke aanduiding van het ter beschikking stellen van informatie, waarbij de collectie en het beheer ervan centraal staan.

Een *mediatheek* levert in grote lijnen dezelfde dienstverlening als een bibliotheek maar de collectie is daarbij aangevuld met audiovisuele en multimediale materialen.

Het *studielandschap* legt naast de zorg voor primaire informatiediensten, grotere nadruk op het faciliteren van groepsprocessen en computerondersteuning binnen haar eigen muren.

Het *kennislogistiek centrum* benadrukt daarnaast het proactief distribueren van informatie. Daarmee wordt de dienstverlening niet langer beperkt tot 'afhaalcentrum' van informatieproducten, maar behoort ook het vergaren, veredelen (selecteren en kwalificeren) en verdelen van informatie en leerinhouden over het gebouw en daarbuiten, tot het toekomstige dienstenspectrum van de informatievoorziening.

Accenten in de dienstverlening worden in dit concept verlegd van collectie naar

Het studielandschap Eindhoven. Foto: Myriam Lemmens.

connectie, dat wil zeggen van eigenomsbeheer naar het creëren van toegang tot informatie. Daarbij worden de investeringen meer gericht op de digitale content, dat wil zeggen het aanschaffen van (toegang tot) elektronische kennisbronnen; en ook op het ontwerpen en bouwen van een virtuele informatie-infrastructuur om de informatie te distribueren naar verschillende leeromgevingen, naar informatiesatellieten binnen de onderwijsinstituten en naar de desktop van de student, waar hij zich ook bevindt.

Deze functionele ontwikkeling wordt gevoed door het veranderend onderwijsparadigma waardoor er een toenemende behoefte ontstaat aan verspreiding van informatie naar plaatsen waar die informatie nodig is voor het leerproces, zowel binnen de muren

STUDIELANDSCHAP

van het gebouw (in de directe omgeving van de eigen opleiding) als daarbuiten. De studenten werken immers steeds meer in groep samen aan opdrachten, op verschillende locaties, in projectlokalen, in het studielandschap, op het werk en zelfs thuis. Met behulp van de nieuwe digitale informatie-infrastructuur kom je nu tot een kennislogistiek centrum (of distributiecentrum), wat een uitdagende, nieuwe dimensie geeft aan de huidige rol van het studielandschap.

Los van het digitale aanbod blijft de fysieke aanwezigheid van het studielandschap in het onderwijsgebouw erg belangrijk. Die plek moet bij voorkeur centraal in het gebouw gelegen zijn, laagdrempelig toegang bieden tot informatie en professioneel ondersteund worden. Het is in geen geval de bedoeling de gedrukte informatiebronnen en kennisexpertise te 'verknippen' en ze vervolgens terug te plaatsen bij de verschillende opleidingen in het gebouw. Dat zou leiden tot kapitaalvernietiging en tot het tenietdoen van de behaalde schaalvoordelen, aldus Vermeulen.

Naar een geïntegreerde leer- en werkomgeving

Op dit ogenblik is iedereen aan het zoeken hoe met deze evolutie moet worden omgegaan. De docent heeft een nieuwe rol, net als de student. Maar ook de medewerkers van het studielandschap (bibliothecarissen) krijgen een nieuwe rol. Niet alleen door de nieuwe onderwijsvisie maar ook door de gewijzigde organisatiestructuur, die de relatie met het onderwijs losser heeft gemaakt. In deze dienstenstructuur wordt gewerkt op basis van een tarief per geleverde dienst of product. En dat is een bijkomend probleem voor

het studielandschap. Want een ontwikkelingstraject bijvoorbeeld om studenten informatievaardig te maken en ze daarin te begeleiden, laat zich slechts moeizaam in rekening brengen, zegt Vermeulen.

Als tegengewicht worden daarom nieuwe oplossingsrichtingen bedacht om de relatie met het onderwijs te intensiveren en zoekt het studielandschap bewust de dialoog met de onderwijskundigen in de diverse opleidingen. Maar dat is niet altijd eenvoudig.

Eén van de spanningsvelden daarbij is bijvoorbeeld de informele hiërarchie tussen de docenten en de medewerkers van de facilitaire diensten, waardoor de communicatie niet altijd even vlot verloopt en dikwijls vanuit één kant gestuurd wordt. Een ander facet is dat het studielandschap niet zo goed functioneert in een concept van klant en leverancier, en dat daarom meer geïnvesteerd wordt in 'co-makershiprelaties' met het onderwijs. Daarin wordt een wezenlijke bijdrage van beide partijen verwacht. Dit in het perspectief van het samen bouwen aan een moderne leer- en informatieomgeving, waarin de student zijn leerproces op een zelfstandige manier moet kunnen doorlopen.

De uitdaging is dus om een duurzame co-makershiprelatie met het onderwijs op te bouwen en in beweging te houden. Een belangrijke stimulans hiervoor vormt het ontwikkelen van projecten, die de onderwijskundigen aanmoedigt tot gemeenschappelijke samenwerking.

Projecten

Van enkele projecten rond de studielandschappelijke voorziening binnen de Fontys Hogescholen, die in het nabije verleden gestart zijn of momenteel in uitvoering zijn, volgt hier een korte impressie.

1. *De Virtuele Kennisknop*: het doel van dit project is dat elke student op zijn pc een knop krijgt waarachter hij de informatiebronnen en hulpmiddelen, die specifiek gekoppeld zijn aan zijn opleidingsdomein, eenvoudig kan terugvinden.
2. *Mediatheken 2002*: onderzoek naar de betekenis van de bibliotheek in het huidige onderwijsproces. Onderzoeksvragen hierbij zijn: "Hoort de studielandschappelijke voorziening – functioneel gezien – thuis in het facilitair bedrijf? Wat wil de bibliotheek betekenen? Moet zij niet terug naar onderwijsinstituten?" Hierbij hoort een bevraging van het perso-

neel, de studenten, de bibliotheek-medewerkers en het management. Ook is een onderzoek naar de eigen competenties van mediatheekmedewerkers voorzien. Het doel van dit project is te komen tot scenario's van de informatievoorziening binnen de Fontys Hogescholen.

3. *Huisvesting 2001*: de uniforme inrichting van het gebouw TF heeft onbedoeld geleid tot onvoldoende herkenbaarheid van de opleidingen die in dit gebouw hun onderkomen hebben. Nu streeft elke opleiding weer naar een 'voorkeur' met een eigen inrichting, met een eigen ontvangstbalie, met eigen kleuren, projectlokalen, satellietjes. Ook het studielandschap zal hierbij aan bod komen. Als het zover is, zou de front-office minder sterk moeten worden in het voordeel van een uitdieping van nieuwe dimensies en samenwerkingsvormen met het onderwijs, de werking backstage.

4. *Raamwerk informatievaardigheden*: in dit project wil men samen met de opleiding betekenisvolle opdrachten ontwikkelen voor de student om hem informatievaardig te maken. Elke schakel, van oriëntatie tot presentatie van informatie, moet aan bod komen.

Het is de bedoeling dat de studenten dit traject moeten doorlopen of daar ten minste sterk toe aangemoedigd worden door de opdrachten zo te formuleren dat ze in de specifieke context van hun opleiding passen. De opdrachten worden gemaakt in samenspraak met de onderwijskundigen en het studielandschap.

Het idee achter al deze projecten is dat we waar mogelijk zelf initiatief moeten nemen om tot een kwalitatief betere dienstverlening te komen. Of dat we ten minste een poging ondernemen om aan te haken bij projecten, die

relevant zijn voor de functionele ontwikkeling van het studielandschap.

Ter afronding

Het studielandschap of kennislogistiek studiecentrum is een kritieke schakel in de kwaliteitsketen van het onderwijsleerproces. Bij het inrichten en ontwikkelen daarvan tracht je de verschillende belangen van de studenten te integreren, en binnen de context van het leerproces recht te doen aan de veranderende behoefte.

Hét concept bestaat helaas niet. Het is veel meer een intelligente mix van verworven inzichten, innovatief denken, durf en bezieling en dat alles op het juiste moment en de juiste plaats.

DE KATHOLIEKE HOGESCHOOL VAN MECHELEN ²

De Katholieke Hogeschool Mechelen beschikt over een bibliotheek van 1.500 m², verspreid over drie verdiepingen in een nieuw gebouw. Het geheel kostte circa 1,75 miljoen euro. De architect had nooit eerder een bibliotheek gebouwd maar hield op een aantal punten rekening met voorstellen van het bibliotheekteam. In de bibliotheek werken 5,5 personeelsleden

onder leiding van Mario Baeck. Hun 'publiek' omvat meer dan 4.000 studenten en 440 docenten. De bibliotheek kan een beroep doen op een informaticus die voor een groot deel van zijn opdracht de bibliotheek ondersteunt.

In de centrale bibliotheek bevinden zich de collecties van de vroegere departementsbibliotheken Handelswetenschappen en Bedrijfskunde, Gezondheidszorg, Architectuur en Lerarenopleiding. De bibliotheek van de opleiding Beheer, Toerisme en Recreatie is voorlopig nog dicht bij de studenten op de Campus Coloma ondergebracht.

Architectonisch oogt alles heel modern, maar tegelijk sober en functioneel. Er is veel beton zichtbaar, ijzeren trappen, weinig luxe. De bibliotheekrekken zijn van beukenhout. Aan de zuidzijde is de wand volledig van glas, zodat er veel licht binnenvalt. Je ziet de treinen voorbijrijden maar je hoort ze niet, dankzij een goede isolatie. De vloer is bedekt met een blauw vast tapijt. Het geheel straalt rust en ruimte uit.

De 'bibliotheek' is in Mechelen ingericht volgens het concept van een studielandschap. Dat betekent dat er een goede mix is van content en ICT, van studie-, les- en werkruimte, van

Het nieuwe gebouw van de Katholieke Hogeschool Mechelen. Foto: Myriam Lemmens.

boeken en de meest moderne apparatuur. Elk van de drie verdiepingen heeft haar eigen functie en sfeer.

Op de tweede verdieping (de benedenverdieping van de bibliotheek) bevinden zich de algemene tijdschriften en kranten naast de 000 en 800-rubrieken, met onder meer de woordenboeken en encyclopedieën, taal en letterkunde, prentenboeken en kinderen jeugdliteratuur ten behoeve van de lerarenopleiding.

Hier is een apart AVM-lokaal met onder andere een video-, een cd- en een audiocassettespeler om de materialen ter plekke te bekijken of te beluisteren en eventueel te monteren tot een nieuw geheel. Er zijn ook enkele stand-alone computers om niet-windows 2000-compatibele cd-roms te raadplegen. Een scanner en een cd-writer worden binnenkort geïnstalleerd. Het personeel kan dan zelf zo nodig veiligheidskopieën maken van veelgebruikt materiaal.

Aan de ruime en uitnodigende balie kan de gebruiker, naast bibliotheekmateriaal, ook een videocamcorder en een digitaal fototoestel lenen en de nodige afstandsbedieningen opvragen.

Een rij van acht kruisgewijs geplaatste pc's en een werkblok met zes pc's geeft het geheel een studentikoze sfeer.

Op deze verdieping staat ook de centrale kleurenprinter/copier die van op alle pc's aangestuurd kan worden. Het systeem is zeer eenvoudig te beheren: elke student of docent logt in met een eigen nummer, het geheel wordt automatisch bijgehouden en centraal gefactureerd. Zodra het totaal van meer dan 50 euro overschreden is, wordt de gebruiker automatisch verwittigd, om misbruiken te vermijden.

De derde verdieping (de eerste verdieping van de bibliotheek) bevat de wetenschappelijke collectie uit de rubrieken 100 tot 900, zowat 40.000 banden verdeeld over 17 zeer gelijklopende en parallel opgestelde rekken

Een studentikoze sfeer bij de pc's in de bibliotheek te Mechelen. Foto: Myriam Lemmens.

met tijdschriftenboxen. Daarnaast zijn tien werkcellen ingericht met telkens een pc en plaats voor twee personen, een fotokopieertoestel (zoals overigens op elke verdieping), kleine computer-ruimtes waar je met vijf kan werken, met witte muren waar je eventueel een presentatie kan geven, een nis voor een snijmachine en ander kantoomateriaal waarmee je bijvoorbeeld een eindwerk kan afwerken. Toch is deze verdieping bewust ingericht als de stilste ruimte van de drie, waar geconcentreerd opzoeken en werken mogelijk is. In totaal staan op deze verdieping vijftien pc's.

Op de vierde verdieping (de tweede verdieping van de bibliotheek) zijn er rond de boekencollectie nog zeven grote polyvalente leslokalen. Hier staat de collectie handboeken voor de lerarenopleiding. Deze richting was al vertrouwd met nieuwe studiemethoden, waarbij bijvoorbeeld eerst een algemene instructie wordt gegeven, daarna materiaal wordt gezocht, opdrachten worden uitgevoerd en uiteindelijk iedereen weer samenkomt met de verzamelde gegevens. Dat kan nu allemaal in de bibliotheek. Ook de andere opleidingen experimenteren met nieuwe onderwijsconcepten. De leslokalen in de bibliotheek hebben alle een verschillende grootte, zodat ze voor diverse functies aangewend kunnen worden (presentaties, werk in kleine groepen, vergaderruimte met een one-way-screen...). Dertien pc's en een fotoko-

pieertoestel vervolledigen de moderne infrastructuur.

Van overal in de hogeschool kunnen gebruikers op de pc's informatie zoeken op de databanken (de CCB, de Vlacc, de Belgische Bibliografie, de Encarta, de Van Dale woordenboeken en de Roularta-cd-rom) en de catalogi van de bibliotheek (en andere bibliotheken), en kunnen ze hun eigen e-mail lezen. Dat laatste gebeurt in de buurt van de leslokalen op pc's in kleine nissen, die enkel rechtstaand te raadplegen zijn. ICT is in dit gebouw uiterst functioneel aanwezig.

In de bibliotheek zelf is er veel beweging, studenten komen binnen en buiten, werken in stilte (boven) of met enkelen aan een pc of met groepjes aan de tafels. Er zijn in heel de bibliotheek nagenoeg 400 zitplaatsen. Op niveau 2 en 3 kunnen ze aan een balie terecht voor bijkomende informatie. Op niveau 4 komt binnenkort wellicht nog een balie. Aan de algemene balie op de tweede verdieping kunnen op drukke momenten twee personeelsleden studenten en/of docenten helpen bij het raadplegen van databanken, boeken uitlenen...

De eerste verdieping onder de bibliotheek bevat een cafetaria, met opnieuw veel licht en ruimte. In de toekomst moet er nog een shop met kranten-, boeken- en cursussenverkoop bij komen.

Ter afronding

De gelijkenissen van deze hogeschoolbibliotheek met die van Eindhoven zijn groot. Ook de bibliotheek van Mechelen is ingericht als een studielandschap en evolueert naar een kennislogistiek centrum. Zij beschikt over alle media, biedt zoveel mogelijk digitale diensten voor de hele campus, en tracht de druk op de bibliotheek zelf te verkleinen door toegankelijkheid via pc's overal op de campus.

Het bibliotheekteam streeft naar een evenwicht tussen boeken en pc's. De samenvoeging van de aparte collecties van de verschillende departementen met hun bibliothecarissen tot één groter, centraal geheel, heeft blijkbaar tot een stuk verlies van specialisatie in de dienstverlening aan de diverse sectoren geleid. Toch is dat geen reden om de schaalvoordelen van de centralisatie weer op te geven, wel om de service vanuit het kennislogistiek centrum nog op te voeren.

De bibliothecarissen van de Katholieke Hogeschool Mechelen kozen uitdrukkelijk voor het behoud van de term bibliotheek, ook al is inmiddels iets uitgebouwd wat steeds meer op een kennislogistiek centrum gaat lijken. Maar de naam is een begrip in de hogeschool en roept in de hoofden van zijn gebruikers – studenten en docenten – al lang niet meer het beeld van een gewone boekencollectie op.

BIBLIOTHEEK, STUDELANDSCHAP, KENNISLOGISTIEK CENTRUM... WHAT'S IN A NAME?

Is het zogenaamde studielandschap in hogescholen meer dan een modetrend, zo luidde de vraag aan het begin van dit artikel? Het antwoord is inmiddels duidelijk ja. Maar wat is er exact aan de hand?

Het onderwijs, zeker in hogescholen, ondergaat een reeks ingrijpende wijzigingen. De klassikale manier van lesgeven ruimt plaats voor leren dat minder aan tijd en plaats is gebonden, met nadruk op samenwerking en communicatie en aandacht voor flexibele en individuele leerroutes. Studenten werken ook anders dan vroeger: meer in groepen, op verschillende locaties, in projectlokalen, maar ook meer en meer zelfstandig, op school, en ook thuis.

De voormalige hogeschoolbibliotheek ondervindt van die evolutie de weerslag. Omgekeerd levert de technologische evolutie van de voormalige bibliotheken één van de belangrijkste middelen voor het veranderingsproces in de leersystemen.

De vroegere bibliotheek was georganiseerd om een collectie samen te stellen, op te slaan, te beheren en toegankelijk te maken. De term studielandschap signaleert veel meer taken: het ondersteunen van de student bij het gebruiken van informatie, van het moment waarop hij/zij op zoek gaat (oriëntatie), over het vergaren en selecteren (werken), tot en met de presentatie.

De idee van het kennislogistiek centrum gaat nog een stap verder. Daar wordt de bibliotheek een informatiecentrum dat erop gericht is de informatie zo goed, snel en volledig mogelijk te brengen naar de leerplek waar ze vereist is. Essentieel daarin is het creëren van toegang tot de informatiebronnen, en een systeem van verspreiding van informatie. De eigen collectievorming verliest aan relatief belang, al leren de 45.000 boeken van Mechelen dat die ook een noodzakelijke rol blijft vervullen.

Zowel in Eindhoven als in Mechelen was goed merkbaar hoe de onderwijs-evolutie op de evolutie van 'bibliotheken' inspeelt en omgekeerd, en hoe men ernaar streeft een kennislogistiek centrum te worden. Beide bibliotheken zijn klaar voor e-learning, maar hebben ook nog aandacht voor

boeken, kranten, naslagwerken en tijdschriften.

In Mechelen zou je kunnen verwachten dat de trap in de bibliotheek tot een grotere verbondenheid leidt. Jammer echter dat de bibliotheek pas op de tweede verdieping begint, want dat is niet zo uitnodigend voor de studenten. Daartegenover staat dat de bibliotheek een direct herkenbare entiteit is in de hele hogeschool, én een zeer functioneel geheel. Dat is geen kleine verwezenlijking als men weet dat sommige hogeschoolbibliotheken begonnen zijn als een leslokaaltje ergens verloren in de hoogste regionen of in de verste kelders van de hogescholen.

De bibliotheek in Eindhoven, met haar 22.000 boeken in open rek, is kleiner, ook al omdat er gewerkt wordt met informatiesatellieten verspreid over de campus. Hier ligt zeer veel nadruk op het informatievaardig maken van de student. Dat gebeurt onder meer met bronnen die via het studielandschap toegankelijk zijn en door een nauwe samenwerking tussen de onderwijskundigen en de bibliothecarissen.

Beide bibliothecarissen benadrukken dat het heel belangrijk is om de bibliotheken te promoten, als toegangspoort naar de informatiemaatschappij, waar studenten de mogelijkheden krijgen te studeren door verschillende informatiebronnen te verzamelen en die kennis te integreren. Anders gezegd, de bibliotheek wordt een functioneel onderdeel van het onderwijsaanbod. Daarom is het zo noodzakelijk dat onderwijskundigen en bibliothecarissen samen denken over dit nieuwe concept en de plaats ervan in het onderwijsgebeuren.

De bibliotheek is een centraal informatiepunt, waarbij de rol van de bibliothecaris in het begeleiden en zoeken naar informatie belangrijker wordt. Die taak wordt ook moeilijker, omdat hij/zij niet langer als specialist fungeert van de eigen vakbibliotheek. Dat laatste wordt vooral in Mechelen sterk aangevoeld.

In Eindhoven valt onmiddellijk op dat er veel aandacht wordt besteed aan het gebruiksvriendelijk maken van de bibliotheek. Er is een goede en duidelijke bewegwijzering, er zijn gezellige ruimtes met veel groen.

Beide bibliotheken zijn praktisch ingericht om zelfstandig werken, maar ook om teamwork en projectwerk mogelijk te maken. Het is vermoedelijk geen toeval dat beide op het moment van ons bezoek ook vol studenten zaten.

Uiteindelijk zijn deze bibliotheken goede voorbeelden van de interactie tussen technologische mogelijkheden en de noodzaak het gebruik ervan te preciseren. De ervaring van de jongste jaren heeft geleerd dat de hype rond de informatiemaatschappij, rond internet, intranet, e-learning, e-mail of e-commerce, nergens op slaat als al die technologische snufjes niet ingeschakeld worden in een gewijzigde organisatie- en bedrijfs- of onderwijscultuur.

De netwerken van de informatiemaatschappij zijn in essentie een hulpmiddel, een communicatiedrager. De

De bibliotheek van de Katholieke Hogeschool van Mechelen. Foto: Myriam Lemmens.

essentie is dat meer informatie beschikbaar wordt, toegankelijk is en de mensen bereikt die ze net nodig hebben. Niet de 'e' in e-learning is belangrijk, wel dat er een andere manier van leren uit voortkomt. Om te vermageren volstaat het niet een home-trainer te kopen. Je moet hem ook leren gebruiken, en je eetgewoonten veranderen³.

NOTEN

1. Deze tekst is gebaseerd op gesprekken van Eric Vermeulen met Sissi Looster-

mans, Ria Molemans, Hilde Sels, Chris Goetschalckx en Myriam Lemmens, en op de Powerpoint-presentatie van Eric Vermeulen, Kennislogistiek studiecentrum in de Fontyshogeschool, Gebouw TF.

2. Deze tekst is gebaseerd op gesprekken van Els Bervoets en Mario Baeck met Alexander Stierman, Sissi Loostermans en Myriam Lemmens. In een volgend nummer laten we Mario Baeck zelf aan het woord over de uitbouw van zijn moderne bibliotheek en de hinderpalen die daarvoor overwonnen moesten worden.

3. *De lange weg naar e-learning*, in: *FET*, 07-03-02.

SAMENVATTING

In een bibliotheek stond en staat het beheer en het toegankelijk maken van informatie centraal. In een studielandschap primeert het verwerken van die informatie tot en met de presentatie. Een kennislogistiek centrum gaat nog een stap verder en legt de nadruk op het verspreiden van informatie over de hele campus en zelfs daarbuiten, naar de desktop van de student. Het accent verschuift van collectie naar connectie.

De veranderende onderwijsvisie (met leren dat minder aan plaats en tijd is gebonden) vormt de basis voor de functionele ontwikkeling van het studielandschap. Anderzijds maakt de technologische evolutie in de bibliotheken het veranderingsproces in de leersystemen mee mogelijk. Vandaar dat onderwijskundigen en bibliothecarissen samen moeten nadenken over het concept bibliotheek.

De hogeschoolbibliotheken van Mechelen en Eindhoven streven ernaar een kennislogistiek centrum te worden. Er is een gezonde mix van gedrukte informatie en de nieuwe digitale informatie-structuur, waarbij de bibliotheek virtueel ter beschikking komt te staan van de student. De student leert er met informatie om te gaan en informatievaardigheden te ontwikkelen.

ABSTRACT

The activities of a library are focused on managing information and making it accessible. In a learning resources centre (called 'study landscape'), the processing of information and its presentation are of primary importance. A knowledge logistics centre goes even further and emphasizes the dissemination of information throughout a campus and even outside, to the student's desktop. Emphasis has shifted from collection to connection.

The evolving vision on teaching (learning less tied to place and time) forms the basis of the functional development of the study landscape. On the other hand, the technological evolution in libraries also enables the process of change in teaching systems. Hence the need for educationalists and libraries to reflect together on the concept of a library.

The high school libraries of Mechelen and Eindhoven clearly aim at becoming a knowledge logistics centre. They maintain a healthy mix of printed information and the new digital information structure, and put their library virtually at the disposal of the student. The student learns to deal with information and to develop information skills.